

87 § MAL-SOPIMUKSEN SEURANTA VUODELTA 2022

Päätösehdotus:	Seutuhallitus 30.8.2023 Seutujohtaja Nurminen: Seutuhallitus päättää hyväksyä MAL-sopimuksen seurannan vuodelta 2022.
Päätös.	Päätösehdotus hyväksyttiin
Liitteet:	MAL-sopimuksen seurantaraportti vuodelta 2022
Käsittelyvaiheet:	Maankäyttö- ja asuminen työryhmä 23.8.2023 Liikennejärjestelmätyöryhmä 16.8.2023 Kuntajohtajakokous 7.9.2023
Perustelut:	Seutujohtaja Nurminen

MAL- sopimusmenettelyn taustaa

Tampereen kaupunkiseutu ja valtio solmivat vuonna 2020 maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimuksen vuosille 2020-2023. Se nojaa rakennesuunnitelman linjauksiin ja niitä tarkentaviin osaohjelmiin ja suunnitelmiin. Sopimuksella tuetaan kaupunkiseudun kestävästä kasvusta, luodaan edellytykset monipuoliselle asuntotuotannolle sekä liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Sopimuksella vahvistetaan myös kuntien välistä yhteistyötä ja pitkäjänteistä suunnittelua.

Sopimusmenettely on ollut kaupunkiseudulla voimassa vuodesta 2011, jolloin laadittiin Suomen ensimmäinen MAL-aiesopimuspilotti. Sittemmin menettely on vakiintunut neljän suurimman kaupunkiseudun ohella kolmelle muulle kaupunkiseudulle. Menettelyn piirissä ovat nyt Helsingin seutu, Tampereen seutu, Turun seutu, Oulun seutu sekä uusina tu-lokkaina Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seudut.

MAL-sopimus hyväksytään hallituskausittain. Se sisältää pitkän aikavälin tahtotilan sekä neljän vuoden toimenpiteet ja niiden rahoituksen. Sopimuksen valmistelu ja seuranta toteutetaan seudullisissa päätösra-keissa. Sopimuksen hyväksyvät seutuhallituksen ehdotuksesta kuntien valtuustot. Valtion sitoutuminen tehdään valtioneuvoston periaatepäätöksellä.

Olennainen osa MAL-menettelyä on sen vuosittainen seuranta osapuolten yhteisessä kokouksessa. Valmistunutta raporttia koskeva seuranta-kokous pidetään Tampereella 6.9, ja siihen osallistuvat valtio-osapuolen lisäksi seutuhallituksen nimeämä kaupunkiseudun neuvotteluryhmä.

Seututietopäällikkö Jussi Välimäki on koonnut seurantaraportin paikka-tietoaineiston. Liikennejärjestelmäpäällikkö Tapani Touru on raportoi-nut liikenteen hankkeiden edistymisen. Seutusunnittelupäällikkö Kaisu Kuusela on raportoinut maankäytön ja asumisen toimenpiteet.

Yhteenveto seurantaraportista

Liikenteen sopimuskohtat ja -hankkeet:

Sopimus sisältää seudullista liikennejärjestelmätöitä koskien neljän tyyppistä tavoitteistoa:

- Seudulliset suunnitelmat, selvitykset ja kehitystyö
- Kuntien ja valtion yhteinen suunnittelu, selvitys- ja kehitystyötä
- MAL-sopimuksella määritelty rahoitusyhteistyö
- Muut sopimukseen kytkeytyvät valtion toimenpiteet

Seudullisina suunnitelmina valmistui kävelyn ja pyöräliikenteen kehittä-misohjelma vuonna 2021, pysäköinnin seudullisten periaatteiden toi-meenpano suunnitelma 2022 sekä lähijunaliikenteen visio ja tiekartta toteutukselle vuonna 2022. Valmistumisen jälkeen on käynnistetty seu-dullinen yhteistyö tiekarttojen toimeenpanemiseksi. Joukkoliikenteen kehityskuvatyo oli vuoden 2022 lopussa viimeistelyvaiheessa sekä selvi-tys liikenteen ja liikkumisen teknologioiden ja palvelujen kehittämiseksi oli käynnistynyt. MAL-rahoitusta käytettiin myös kestävän ja turvallisen liikkumisen suunnitelman laatimiseen. Sopimuskauden loppuun 2023 mennessä kaikki sopimuksessa mainitut selvitys- ja suunnittelutehtävät valmistuvat.

MAL-sopimuksessa sovittiin myös kaupunkiseudun kehityksen kannalta keskeisistä suunnittelukohteista **valtion ja kuntien yhdessä edistettä-viksi** Suomi-radan, Tampereen asemakeskuksen sekä henkilöratapihan, Ylöjärven raakapuutermiinalin siirron suunnittelu ovat edenneet, mutta edellyttivät vuoden 2022 lopussa edelleen huomiota ja määrätietoista etenemistä kohti toteutusta. Tampereen järjestelyratapihan siirron suunnittelu ei ole edennyt toivotulla tavalla.

MAL-sopimuksessa sovittiin **valtion rahoituksesta** seudun asemanseutu-jen kehittämiseen, raitiotiesuunnitteluun ja toteuttamiseen, joukkoli-

kennepalvelun tukemiseen, Vaitinaron liittymän suunnitteluun sekä kävelyn ja pyöräliikenteen sekä seudun liikennejärjestelmätyöryhmässä sovittavien hankkeiden toteuttamiseen. Rahoitusyhteistyö on edennyt sovitusti, joskin Vaitinaron suunnittelun etenemisessä on ollut viipeitä, joita on osin osattu ennakoida. Raitiotien osalta Tampere ja Pirkkala ovat lisäksi toteuttaneet MAL-sopimuksessa mainitun kohti toteutusta tähtäävän hankesuunnitelman, johon valtio ei ollut budjetoitunut rahoitusta.

Sopimukseen on kirjattu lisäksi **muita** kohteita, joita kaupunkiseutu piti tärkeinä huomioida valtakunnallisen liikennejärjestelmätyön laadinnassa. Seudulle merkittävät hankkeet (lähijunaliikenne, henkilöratapiha, Suomi-rata, valtatieverkosto, Vaitinara, lentoasema) ovat lähtökohtaisesti tulleet hyvin noteeratuksi valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa sekä sen investointiohjelmassa. Niiden kehittämiseen ei kuitenkaan ole saatu kansalliselta tasolta riittävässä määrin rahoituspäästöksiä. Hankkeiden edistäminen suunnitelmista toteutukseen edellyttää yleisesti erityistä huomiota.

Maankäytön ja asumisen sopimuskohtat ja -hankkeet

Kuntien valmistelua koskevat sopimuskohtat

Seurannassa lähes kaikkien sopimuskohtien voi todeta edenneen tavoitellusti ja vahvistaneen seudun valmiutta tuottaa ja ottaa vastaan kasvua kestäväällä ja laadukkaalla tavalla. Muutamissa teemoissa molempien sopimusosapuolten toiminnasta voi kuitenkin tehdä havaintoja, joita olisi hyvä työstää jatkossa.

Sopimuksen kohdissa *Riittävä ja monimuotoinen asuntotuotanto sekä Asuinympäristön laadun sekä sosiaalisen ja toiminnallisen monimuotoisuuden vaaliminen* on kohtia, jotka on hyvä nostaa tässä vaiheessa esiin. Esiin nostetut sopimuskohtat ovat suluissa numeroituna:

- Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelmat (30.)
- Asunnottomuuden puolittaminen (38.1)
- Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelma (39.)

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tontinluovutusohjelman laatiminen on MAL-sopimusten keistosopimuskohta. Tähän mennessä puolet seudun kunnista on käynyt systemaattiseen ohjelmointiin tässä teemassa. Ohjelmien puuttuminen haastaa tuotannon tasaista jakautumista seudun eri osiin, mutta se vaikuttaa myös mm. edunvalvontaan. Seutuna

olisi helpompi viestiä valtion suuntaan ARA-rakentamiseen liittyvissä asioissa, mikäli käytössä olisi yhtenäiseksi koostettu tonttitarjontaa ennakoiva paperi. Tällainen dokumentti olisi vahva viesti kuntien tahdosta vahvistaa strategista otetta myös kohtuuhintaisessa asumisessa.

Sopimuksen tavoite asunnottomuuden puolittamisesta edellyttää panostamista asumisneuvontaan. Asia on myös tunnistettu seudun asuntopoliittisessa ohjelmassa. Asunnottomuuden hoito kytkeytyy nykyisin myös Pirkanmaan hyvinvointialueen toimintaan. Kunnat ovat silti jatkosakin tärkeitä toimijoita ilmiön hallinnassa.

Rakenteen energiatehokkuuden kehitysohjelmaa ei ole laadittu, mikäli kuntien laatimia Hinku-tiekarttoja ei lasketa sellaisiksi. Sen sijaan MAL-sopimuskaudella tuotettu seurantaväline antaa hyvin pohjan kehitysohjelman laatimiseen jatkossa.

Valtion osuus maankäytön ja asumisen kehittämisestä

Valtion hallinnoiman ja omistuksessa olevan maankäytön alalla ei ole tapahtunut erityistä edistystä. (10.,11., 34.)

ARA-rakentamista käsittelevissä sopimuskohdissa (31. ja 32.) painotetaan rakentamisen kohdistumista keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle. MAL-sopimuksen tavoitekirjauksessa eriytymisen ehkäisy on asetettu tärkeäksi valmistelua ohjaavaksi tavoitteeksi. Vaikka kohtuuhintaisen rakentamisen määrälliset tavoitteet on saavutettu, haasteita on havaittu hankkeiden läpimenossa ko. vyöhykkeillä ja toisaalta ARA-rakentamisen kasautumisessa alimpien hyvinvoinnin tasojen alueille.

Myönteisiä ARA-rahoituspäätöksiä on haastava saada kohteisiin, joissa on toiminnallisuuteen liittyviä tai rakenteellisia laatuvaatimuksia tai joiden sijainti tuottaa valtiolle taloudellista riskiä. Tämä osoittaa seudun olevan ARA:n taloudellisiin raameihin paikoin liian kallis ja toisaalla hankkeiden olevan ARA:n tarkasteluissa taloudellisilla riskirajoilla.

Seutusuunnittelupäällikkö Kaisu Kuusela ja liikennejärjestelmäpäällikkö Tapani Touru selostavat asiaa kokouksessa.

Tiedoksi.
Lisätietoja.

jäsenkunnat
seutusihteeri Juhani Pohjonen
puh. 040 587 8557, etunimi.sukunimi@tamperenseutu.fi

Otteen vakuudeksi

Juhani Pohjonen
pöytäkirjanpitäjä